

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtiokonttorista annettua lakia siten, että valtiokonttorin tehtävistä poistetaan työterveyspalvelujen järjestäminen. Valtiokonttorin työterveyspalveluja tuottavan tulosyksikön tilalle on tarkoitus perustaa valtionyhtiö.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1996 alusta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1996 talousarvioesitykseen.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Nykytila

Valtiokonttorista annetun lain (305/91) 2 §:n 1 momentin mukaan valtiokonttorin tehtävänä on muun muassa järjestää työterveys- ja muita henkilöstöpalveluja valtion virastoille ja laitoksille. Pykälän 3 momentin (15/93) mukaan palveluja voidaan tuottaa myös valtionhallinnon ulkopuolisille asiakasryhmille.

Työterveyshuoltolain (743/78) 1 §:n 1 momentin mukaan työssä, jossa työnantaja on velvollinen noudattamaan työturvallisuuslakia (299/58) tai laivatyöturvallisuuslakia (354/67) on työnantajan kustannuksellaan järjestettävä terveydenhuollon ammattihenkilöitä ja palveluja hyväksi käyttäen työterveyshuolto työstä johtuvien terveysvaarojen ehkäisemiseksi. Toiminta kohdistuu työhön, työympäristöön ja työntekijään. Lain 3 §:n mukaan työnantaja voi lisäksi järjestää työntekijöille sairaanhoito- ja muita terveydenhuoltopalveluja. Tavoitteena on tehostaa työikäisten terveyspalveluja ja tukea lakisääteistä työterveyshuoltoa. Tarkempia säännöksiä työterveyshuollon sisällöstä on an-

nettu valtioneuvoston päätöksellä työnantajan velvollisuudeksi säädetystä sekä yrittäjän ja omaa työtään tekevän työterveyshuollosta (950/94).

Työterveyshuoltolain 7 §:n 1 momentin mukaan työnantaja voi järjestää työterveyshuoltolain mukaiset palvelut hankkimalla ne kunnalliselta terveyskeskukselta, järjestämällä ne itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa, tai hankkimalla palvelut muulta työterveyspalvelujen antamiseen oikeutetulta laitokselta tai henkilöltä.

Sairausvakuutuslaki (364/63) ohjaa omalta osaltaan työpaikkaterveydenhuollon järjestämistä. Lain 29 §:n mukaan työnantajalla on oikeus saada korvausta työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneista tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista. Korvausta maksetaan sekä lakisääteisen työterveyshuollon että sairaanhoidon ja muun terveydenhuollon kustannuksista.

Korvauksia on maksettu vuodesta 1964 alkaen. Aluksi työterveyshuoltona korvattiin vain sairaanhoidon kustannuksia. Vuonna 1969 alettiin maksaa korvausta myös ehkäisevästä työterveyshuollosta. Vuoden 1995 alusta

voimaan tullee korvausuudistuksella (782/94) pyritään suuntaamaan voimavaroja nimenomaan ennaltaehkäisevään työterveyshuoltoon ja työkykyä ylläpitävään toimintaan. Tätä varten korvattava toiminta on jaettu kahteen eri korvausluokkaan, joissa maksetaan korvausta kummassakin erikseen 50 prosenttia laskennalliseen enimmäismäärään saakka. Tähän saakka korvausjärjestelmässä ei ole ollut ylärajaa ja kaikki hyväksyttävät kustannukset ovat olleet samanarvoisia, toisin sanoen kustannusten ja kaantumisen ennalta ehkäisevän toiminnan ja sairaanhoidon kesken ei ole ollut merkitystä.

Korvaus maksetaan hakemuksesta tilikausittain jälkikäteen. Työterveyshuollon korvaukset maksetaan pääsääntöisesti työnantajalle. Jos palvelut on järjestetty työnantajan omalla tai työnantajien yhteisellä työterveysasemalla, voi kansaneläkelaitos työnantajan suostumuksella sopia korvauksen suorittamisesta palvelujen tuottajalle.

Työterveyshuoltolain säännökset koskevat myös valtiota työnantajana. Valtio on lisäksi antanut määräyksiä oman henkilöstönsä sairaanhoidosta. Valtion virkamiehiä koskee valtion virkamiesten sairaanhoidosta annettu asetus (566/84). Vuoden 1993 alusta asetusta muutettiin siten, ettei virkamiesten sairaanhoito enää ole rajoitettu valtion ylläpitämiin työterveysasemiin. Työntekijöiden osalta on voimassa valtiovarainministeriön 9 päivänä toukokuuta 1995 antama päätös valtion työntekijäin sairaanhoitoon liittyvien kustannusten korvaamisesta ja sairausloman hakemisesta (VM 16/95).

Valtion virastot ja laitokset perustivat aluksi omia työterveysasemia. Myöhemmin perustettiin myös yhteisiä alueellisia työterveysasemia jonkun viraston tai laitoksen yhteyteen. Jos virastolla tai laitoksella ei ollut omaa työterveyshuoltoa eikä se kuulunut alueellisten työterveysasemien piiriin, työterveyshuollon palvelut hankittiin ensisijaisesti terveyskeskuksilta. Valtion alueelliset työterveysasemat sekä valtion painatuskeskuksen, ilmailuhallituksen, posti- ja telelaitoksen ja Valtionrautateiden työterveysasemat siirrettiin hallinnollisesti valtiokonttorin alaisuuteen alueelliseksi työterveysasemiksi vuosina 1987–1990. Työpaikkaterveydenhuollon järjestämistä koskevat asiat on hoidettu valtiokonttorissa erillisessä tulosityksikössä (VK-Työterveys), joka on nettobudjetoitu vuoden 1994 alusta lukien.

VK-Työterveydellä on valtakunnallinen työ-

terveysasemaverkosto, johon kuuluu 1.6.1995 41 toimipistettä. Keskushallinto mukaan lukien VK-Työterveyden palveluksessa on noin 340 henkilöä. Perusasiakaskunta koostuu valtion virastoista ja laitoksista sekä entisistä valtion budjettitalouden piiriin kuuluneista yhtiöitetyistä tai liikelaitostetuista yksiköistä. Kaikkiaan VK-Työterveys vastaa sopimusten perusteella noin 135 000 työntekijän työterveyshuollosta.

Vuoden 1993 alusta valtiokonttorin tuottamat työpaikkaterveydenhuollon palvelut muutettiin valtion maksuperustelakiin (150/92) perustuen valtion virastoille ja laitoksille maksullisiksi. Palvelut hinnoitellaan liikelatoudellisin perustein. Valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaiset liikelaitokset, joita alettiin perustaa vuonna 1989, ovat maksaneet palveluista perustamisestaan alkaen.

1.2. Muutostarve ja ehdotetut muutokset

Taloudellisen laman aikaansaamat säästötoimenpiteet, Euroopan integraatioon liittyvä kilpailunrajoitusten purkaminen ja julkisen sektorin taloudenpidolle asettamat vaikuttavuustavoitteet ovat kiristäneet kilpailua työterveyshuollossa. Vielä pari vuotta sitten alalla oli ylikapasiteettia, jota on sittemmin purkautunut muun muassa konkurssien kautta. Toimialan kilpailutilanne edellyttää virastomuotoa joustavampaa ja nopeampaa reagointi- ja päätöksentekokykyä. Virastomuodossa tapahtuvan kilpailuilla markkinoilla toimivan maksullisen toiminnan haittoja ovat ennen kaikkea erilaiset kilpailuedellytykset ja piilosubvention mahdollisuus.

Palveluiden maksullisuus ja virkamiesten sairaanhoidon monopolin poistaminen merkitsivät valtiokonttorin työterveydenhuollon avautumista kilpailulle. Virastot ja laitokset voivat ostaa työterveyspalvelut haluamaltaan tarjoajalta ja vastaavasti valtiokonttorin työterveydenhuolto voi tarjota palvelujaan myös valtionhallinnon ulkopuolelle. VK-Työterveydellä ei ole alalla monopoliasemaa eikä määräävää markkina-asemaa. Työterveyspalvelujen tuottaminen olisi näin tarpeen organisoida vastaamaan muuttunutta tilannetta. Valtiokonttorilta olisi poistettava tämä tehtävä. Soveltuvien organisaatiomuoto työterveyspalvelujen järjestämiseen olisi osakeyhtiö. Se antaisi nykyistä paremmat mahdollisuudet kehittää valtion työ-

paikkaterveydenhuoltotoimintaa sekä saada sen taloudellinen ja toiminnallinen ohjaus vastaamaan paremmin avoimessa kilpailussa toimivan yksikön toimintaedellytyksiä. Se turvaisi virastomuotoa paremmat mahdollisuudet mukautua kysynnän määrällisiin ja laadullisiin muutoksiin.

Valtiokonttorin työterveyshuoltotoiminta on jo nyt maksullista ja hinnoiteltu liiketaloudellisin periaattein. Toimintaa on valtiokonttorin yhteydessä tehostettu viime aikoina siten, että siinä toteutuu nykyisin lähes kustannusvastaavuus. Valtiokonttorin VK-Työterveys-yksikön tulot olivat tilinpäätöstietojen mukaan vuonna 1994 98,6 milj. markkaa ja kustannukset 107,4 milj. markkaa. Kustannusvastaavuudeksi saatiin koko toiminnan osalta 92 prosenttia. VK-Työterveyden vuoden 1995 tulostavoitteena on 94 prosentin kannattavuus. Valtion vuoden 1995 talousarviossa on VK-Työterveyden toimintaan varattu 1 138 000 markan nettomääräraha. Bruttotuloiksi on arvioitu 106 milj. markkaa ja bruttomenoiksi 113 milj. markkaa. Tulevalla yhtiöllä näyttää olevan edellytykset kehittää toimintaa kilpailukykyiseksi ja liiketaloudellisesti kannattavaksi. Työterveydenhuollon palvelujen saatavuuden ja laadun turvaamiseksi on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että valtiolla on edelleen oma työterveydenhuollon palvelutuotanto, minkä vuoksi valtion on syytä omistaa yhtiön osakekanta.

Valtion vuoden 1995 talousarvioesityksen luvun 28.05 selvitysoosan mukaan valtiokonttorin työpaikkaterveydenhuolto on tarkoitus yhtiöittää viimeistään vuonna 1996. Valtiovarainministeriön ja valtiokonttorin välisen vuotta 1995 koskevan tulostavoitesopimuksen mukaan valtiokonttorin tulostavoitteena on saattaa VK-Työterveys kilpailukykyiseksi ja liiketaloudellisesti kannattavaksi siten, että se voidaan yhtiöittää vuosien 1995—1996 vaihteessa.

Edellä esitettyyn viitaten ehdotetaan valtiokonttorista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettavaksi siten, että valtiokonttorin tehtävänä ei enää olisi järjestää työterveyspalveluja. Ehdotettuun muutokseen perustuen poistuu samalla sanotun pykälän 3 momenttiin perustuva valtiokonttorin mahdollisuus järjestää työterveyspalveluja budjettitalouden ulkopuolisille yksiköille.

VK-Työterveydellä on rekistereissään tiedot asiakkaistaan ja näiden terveystiedoista. Asiakas- ja potilastiedot on tarkoitus luovuttaa perustettavalle yhtiölle. Henkilörekisterilain

(471/87) tulkinnasta johtuvien ongelmien välttämiseksi ehdotetaan potilastietojen luovuttamismahdollisuuden varmistamiseksi lain voimaantulosäännökseen otettavaksi säännös siitä, että valtiokonttorilla on oikeus luovuttaa valtiokonttorin työterveyshuollon toteuttamisessa muodostuneet potilas- ja asiakastiedot työterveyshuoltoalan valtionyhtiölle.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Esitys merkitsee, että VK-Työterveyden tulot ja menot jäävät pois valtion talousarviosta. Valtion vuoden 1995 talousarviossa on VK-Työterveyden toimintaan varattu 1 138 000 markan nettomääräraha.

Vuoden 1995 lisätalousarvioesityksen (HE 11/1995 vp) luvun 28.05 perustelujen mukaan vuoden 1992 ensimmäisen lisätalousarvion momentin 28.05.88 (Osakkeiden hankkiminen) perusteluja ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että määrärahaa saa käyttää myös työterveyshuollon alalla toimivan valtiovarainministeriön tai valtiokonttorin yhteyteen perustettavan yhtiön osakepääoman maksamiseen ja muihin valtiokonttorin työpaikkaterveydenhuollon yhtiöittämisen valmistelun edellyttämistä toimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

Työterveyshuoltopalveluja järjestämään on tarkoitus perustaa vuoden 1995 aikana tämän momentin määrärahalla osakeyhtiö, jonka koko osakepääoman merkitsee valtio. Yhtiöön sovellettaisiin osakeyhtiölakia (734/78) sekä valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettua lakia (740/91).

Yhtiö aloittaisi työterveyspalvelutoimintansa vuoden 1996 alusta. Sille on tarkoitus luovuttaa apporttina VK-Työterveyden irtain vaihtoja käyttöomaisuus arvoltaan noin 9 800 000 markkaa. Lisäksi yhtiölle luovutettaisiin oikeus VK-Työterveyden vuoden 1996 puolella erääntyviin myyntisaamisiin ja sen vastattavaksi siirrettäisiin VK-Työterveyden ostovelat. Yhtiö maksaisi myyntisaamisten ja ostovelkojen erotuksen valtiolle ensimmäisen toimintavuotensa aikana. Valtioneuvosto määräisi tarkemmat luovutuksen ehdot ja päättäisi muista omaisuuden luovuttamiseen ja yhtiön muodostamiseen liittyvistä järjestelyistä.

Yhtiön pääomarakenne on tarkoitus muodostaa riittävän vahvaksi mahdollisten alkuvaiheen sopeutumisongelmien varalta. Valtion vuoden 1996 talousarvioesitykseen on tarkoitus esittää lisäksi 12 000 000 markan määräraha yhtiölle myönnettävää pitkäaikaista lainaa varten.

2.2. Henkilöstövaikutukset

VK-Työterveyden keskushallinnossa ja työterveysasemilla työskentelee yhteensä noin 340 henkilöä. Tarkoituksena on, että nykyinen henkilöstö otetaan yhtiön palvelukseen. Henkilöstön työ- ja virkasuhteet valtiooon lakkaavat 31 päivänä joulukuuta 1995. Joissakin yksittäistapauksissa valtiokonttori saattaa joutua maksamaan irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta vuoden 1996 aikana.

3. Asian valmistelu

Esitys perustuu valtiovarainministeriön 10 päivänä helmikuuta 1995 asettaman työterveyshuollon yhtiöittämistyöryhmän (VM 1995:14) tekemiin ehdotuksiin. Työryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriö, valtiokonttori ja VK-Työterveyden henkilöstö.

Potilas- ja asiakastietojen luovutuksen osalta on oltu yhteydessä tietosuojavaltuutetun toimistoon.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiokonttorista 15 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (305/91) 2 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, ellei jonkin asian osalta ole toimivallasta toisin säädetty

1) järjestää rahoitus-, sijoitus-, velanhoito- ja lainanhoitopalveluja sekä henkilöstöpalveluja valtion virastoille ja laitoksille;

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1996.

Valtiokonttorilla on oikeus luovuttaa valtiokonttorin työterveyshuollon toteuttamisessa muodostuneet potilas- ja asiakastiedot työterveyshuoltoalan valtionyhtiölle.

Helsingissä 16 päivänä kesäkuuta 1995

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Iiro Viinanen*

Laki

valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtiokonttorista 15 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (305/91) 2 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, ellei jonkin asian osalta ole toimivallasta toisin säädetty

1) järjestää rahoitus-, sijoitus-, velanhoito- ja lainanhoitopalveluja sekä *työterveys- ja muita* henkilöstöpalveluja valtion virastoille ja laitoksille;

Ehdotus

2 §

Valtiokonttorin tehtävänä on, ellei jonkin asian osalta ole toimivallasta toisin säädetty

1) järjestää rahoitus-, sijoitus-, velanhoito- ja lainanhoitopalveluja sekä henkilöstöpalveluja valtion virastoille ja laitoksille;

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1996.*

Valtiokonttorilla on oikeus luovuttaa valtiokonttorin työterveyshuollon toteuttamisessa muodostuneet potilas- ja asiakastiedot työterveyshuoltoalan valtionyhtiölle.
